

Koordynator ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia – rola, obowiązki oraz wyzwania

Health and safety coordinator – role, responsibilities and challenges

dr hab. inż. Mariusz Szóstak, prof. uczelni

Katedra Budownictwa Ogólnego, Wydział Budownictwa Lądowego i Wodnego, Politechnika Wrocławska,
ORCID 0000-0003-4439-6599,
mariusz.szostak@pwr.edu.pl

Streszczenie

Budownictwo pozostaje jedną z branż o najwyższym poziomie ryzyka zawodowego, co potwierdzają statystyki wypadkowości – co czwarty wypadek śmiertelny w Polsce ma miejsce na budowie. Artykuł analizuje systemowe uwarunkowania tego zjawiska, ze szczególnym uwzględnieniem roli koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia. Wskazano na rozproszenie odpowiedzialności w obowiązujących regulacjach prawnych oraz praktyczne konsekwencje przypisania funkcji koordynatora

kierownikowi budowy. Podkreślono znaczenie wysokich kompetencji merytorycznych i interpersonalnych koordynatora oraz konieczność jednoznacznego wyodrębnienia jego roli w procesie inwestycyjnym. W artykule zaproponowano zmiany legislacyjne zmierzające do wzmocnienia pozycji koordynatora jako niezależnego uczestnika procesu budowlanego, co może przyczynić się do redukcji wypadkowości i podniesienia standardów bezpieczeństwa pracy w budownictwie.

Słowa kluczowe budownictwo, koordynator ds. bhp, bezpieczeństwo pracy, Prawo budowlane

Abstract

The construction sector remains one of the industries with the highest level of occupational risk, as confirmed by accident statistics – every fourth fatal accident at work in Poland occurs on a construction site. The article analyzes the systemic determinants of this phenomenon, with particular emphasis on the role of the health and safety coordinator. It highlights the dispersion of responsibility in the applicable legal regulations and the practical consequences of assigning the coordinator's

function to the site manager. The importance of the coordinator's high substantive and interpersonal competences, as well as the need to clearly separate this role within the investment process, is underlined. The article proposes legislative changes aimed at strengthening the position of the coordinator as an independent participant in the construction process, which may contribute to reducing accident rates and improving occupational safety standards in the construction industry.

Keywords construction, health and safety coordinator, occupational safety, Building Law

WPROWADZENIE

Budownictwo to sektor o kluczowym znaczeniu dla gospodarki, ale również branża o najwyższym poziomie ryzyka zawodowego [1]. Złożoność procesów, praca w dynamicznie zmieniającym się środowisku, liczba podwykonawców, a także

presja czasu i kosztów – wszystko to czyni z terenu budowy miejsce szczególnego ryzyka [2]. Z danych Państwowej Inspekcji Pracy i Głównego Urzędu Statystycznego wynika, że ok. 1,4 wypadków przy pracy dziennie dotyczy osób zatrudnionych w budownictwie. Według danych

Państwowej Inspekcji Pracy w 2024 r. [3] tylko w budownictwie było ogółem 506 poszkodowanych w wypadkach przy pracy zbadanych przez inspektorów pracy. Z kolei poszkodowanych w budownictwie ze skutkiem śmiertelnym było 65 spośród 223 ogółem wypadków zbadanych przez

inspektorów pracy we wszystkich sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). To oznacza, że co czwarty wypadek śmiertelny w Polsce ma miejsce w budownictwie, a w praktyce przekłada się to na tragiczny bilans – średnio co 5 dni życie traci jeden pracownik tej branży.

W ostatnich latach coraz częściej uwagę zwraca także struktura narodowościowa poszkodowanych w wypadkach przy pracy. Najwięcej obywateli spoza krajów Unii Europejskiej (w tym z Ukrainy) poszkodowanych w tych wypadkach, zbadanych przez inspektorów pracy [3], wykonywało pracę w zawodach związanych z budownictwem, takich jak robotnicy budowlani robót stanu surowego i pokrewni (np. zbrojarz, cieśla szalunkowy), robotnicy wykonujący prace proste w górnictwie i budownictwie (głównie – pomocniczy robotnik budowlany), robotnicy budowlani robót wykończeniowych i pokrewni (np. dekarz, tynkarz, monter instalacji i urządzeń sanitarnych), a także formierze odlewnicy, spawacze, blacharze, monterzy konstrukcji metalowych i pokrewni (głównie pozostali spawacze i pokrewni). Cudzoziemcy wykonują niebezpieczne prace budowlane przy ograni-

czzonej znajomości języka, przepisów oraz kultury bezpieczeństwa. To sprawia, że są grupą szczególnie narażoną na wypadki.

Z perspektywy nauki o bezpieczeństwie sytuacja ta ma wymiar systemowy. Wysoka wypadkowość w budownictwie to nie jest problem dotyczący wyłącznie jednostki, lecz całej organizacji procesu budowlanego [4]. Wypadki są konsekwencją m.in. braku koordynacji działań, słabej kontroli przestrzegania procedur, niedostatecznej komunikacji między uczestnikami procesu budowlanego [5, 6]. W tym kontekście kluczową rolę odgrywa koordynator ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia. Obecna sytuacja wymaga poszukiwania nowych, skutecznych rozwiązań organizacyjnych i legislacyjnych. Jednym z nich jest rola koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie przygotowania inwestycji oraz jej realizacji, wywodząca się z prawa unijnego, a w Polsce osadzona w kontekście prawa budowlanego. Celem niniejszego artykułu jest pogłębiona analiza funkcji koordynatora ds. bhp, ocena obecnych regulacji oraz przedstawienie rekomendacji rozwiązań, które mogą w przyszłości realnie zmniejszyć wypadkowość w budownictwie.

STANOWISKA, FUNKCJE I RÓLE ODPOWIEDZIALNE ZA BEZPIECZEŃSTWO I OCHRONĘ ZDROWIA W PROCESIE BUDOWLANYM

Obowiązek zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy wynika z Konstytucji RP [7]:

- art. 66 ust. 1: „Każdy ma prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy określa ustawa”;
- art. 68 ust. 1: „Każdy ma prawo do ochrony zdrowia”;

a szczegółowe regulacje zawarte są w:

- ustawie Kodeks pracy [8], m.in. w rozdziale I dotyczącym podstawowych obowiązków pracodawców (art. 207) oraz w rozdziale II zawierającym prawa i obowiązki pracownika (art. 211);
- ustawie – Prawo budowlane [9], w której słowo „bezpieczeństwo” w różnych formach występuje 104 razy, oraz
- dyrektywach unijnych; szczególnie istotna jest Dyrektywa Rady 92/57/EWG [10] (tzw. ósma szczegółowa dyrektywa), która wprowadziła obowiązek wyznaczenia koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie przygotowania oraz realizacji inwestycji.

Zgodnie z ustawą – Prawo budowlane [9], art. 18.1, do jednych z podstawowych obowiązków inwestora należy zorganizowanie procesu budowy z uwzględnieniem zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, a w szczególności zapewnienie opracowania planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przez osoby o odpowiednich kwalifikacjach zawodowych. Z kolei do podstawowych obowiązków projektanta (art. 20.1) należy opracowanie

lanego i warunki prowadzenia robót budowlanych, w tym planowane jednocześnie prowadzenie robót budowlanych oraz produkcji przemysłowej.

Ponadto zgodnie z art. 22 kierownik budowy ma wskazane w 13 punktach obowiązki, jakie ma pełnić, z czego 4 dotyczą bezpośrednio zagadnień związanych z bezpieczeństwem, a mianowicie:

- protokolarnego przejęcia od inwestora i odpowiedniego zabezpieczenia terenu

Kierownik budowy pełni jednocześnie funkcje organizatora i koordynatora działań w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

projektu budowlanego, a zwłaszcza skoordynowanie techniczne opracowań projektowych, zapewniające uwzględnienie zawartych w przepisach zasad bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w procesie budowy, a także sporządzenie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia ze względu na specyfikę projektowanego obiektu budowlanego, uwzględnianej w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia. Natomiast zgodnie z art. 21a to kierownik budowy jest obowiązany w oparciu o informację sporządzić lub zapewnić sporządzenie przed rozpoczęciem budowy planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, uwzględniając specyfikę obiektu budow-

budowy wraz ze znajdującymi się na nim obiektami budowlanymi, urządzeniami technicznymi i stałymi punktami osnowy geodezyjnej oraz podlegającymi ochronie elementami środowiska przyrodniczego i kulturowego;

- zapewnienia geodezyjnego wytyczenia obiektu oraz zorganizowania budowy obiektu budowlanego i kierowania nią w sposób zgodny z projektem lub pozwoleniem na budowę, przepisami, w tym techniczno-budowlanymi, oraz przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy;
- koordynowania realizacji zadań zapobiegających zagrożeniom bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;

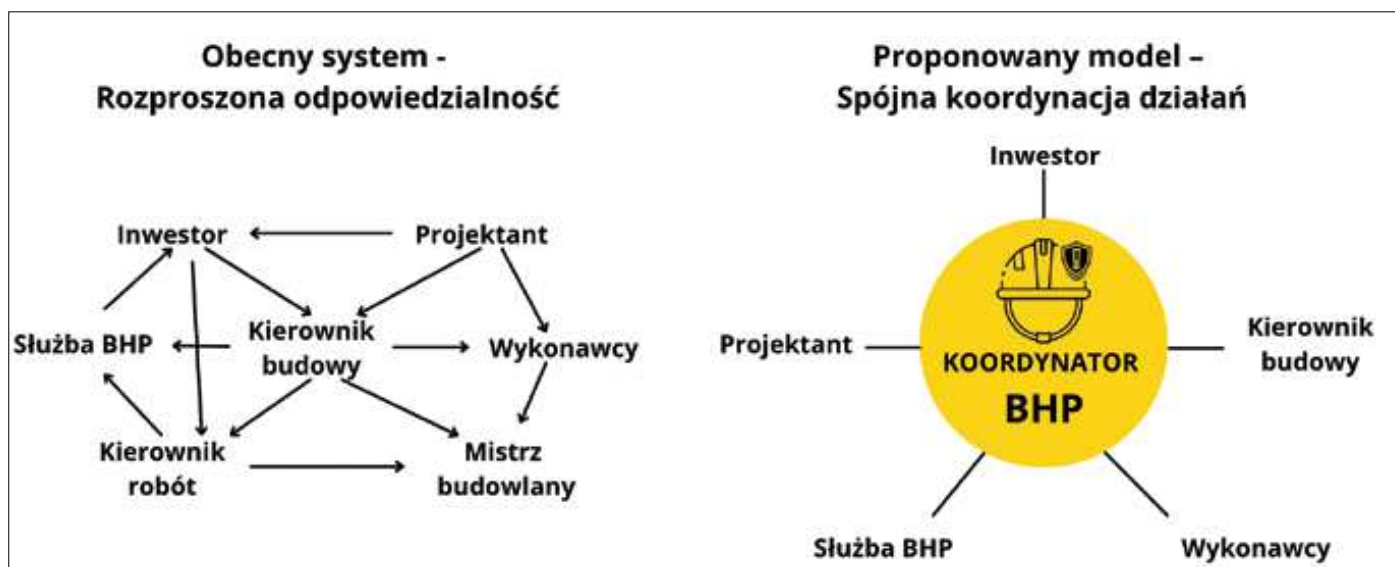
- wprowadzania niezbędnych zmian w informacji oraz planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, wynikających z postępu wykonywanych robót budowlanych.

Ustawa – Prawo budowlane [9] wdrożyła postanowienia ósmej szczegółowej dyrektywy, lecz przyjęto model, w którym funkcję koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie przygotowania oraz realizacji inwestycji przypisano kierownikowi budowy. Zgodnie z dyrektywą unijną [10] i art. 5 koordynator ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie przygotowania inwestycji zobowiązany jest do:

- koordynowania realizacji zadań,
- sporządzenia lub spowodowania sporządzenia planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia zawierającego zasady bezpieczeństwa i ochrony zdrowia przystosowane do danej budowy, a także
- przygotowania dokumentu zawierającego właściwe informacje, z uwzględnieniem charakteru inwestycji, dotyczące bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Z kolei koordynator ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie realizacji inwestycji (art. 6) zobowiązany jest do:

- koordynowania wprowadzania podstawowych zasad prewencji i zapewnienia bezpieczeństwa przy opracowywaniu technicznych i/lub organizacyjnych założeń planowanych prac lub etapów prac, które mają przebiegać jednocześnie lub kolejno;

Rys. 1. Koordynator ds. BHP jako centralny węzeł systemu bezpieczeństwa – propozycja uporządkowania relacji między uczestnikami procesu budowlanego

Rys. autora

- koordynowania wprowadzania odpowiednich postanowień zapewniających, że pracodawcy przestrzegają, tam gdzie jest to wymagane, zasad zawartych w planie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia;
- wprowadzenia lub spowodowania wprowadzenia wszelkich niezbędnych korekt do planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia uwzględniającego postęp robót oraz wszelkie zaistniałe zmiany;
- organizowania współpracy między pracodawcami, z uwzględnieniem kolejnych pracodawców na tej samej budowie, koordynowania ich działań w sprawach ochrony zdrowia i zapobiegania ryzyku zawodowemu;
- podjęcia niezbędnych kroków w celu uniemożliwienia wstępu na budowę osobom nieupoważnionym.

W praktyce oznacza to, że koordynator powinien być osobą posiadającą szeroką wiedzę techniczną i prawną, a także zdolności interpersonalne umożliwiające skuteczne oddziaływanie na pracowników różnych szczebli.

To znaczy, że kierownik budowy pełni jednocześnie funkcje organizatora i koordynatora działań w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia. Rozwiązanie to, choć zgodne z literą prawa, budzi liczne wątpliwości praktyczne [11]. Kierownik budowy odpowiada bowiem za wiele aspektów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych: od przejęcia i zabezpieczenia terenu budowy, przez kierowanie robotami, aż po ich odbiór. Dodatkowe obciążenie go obowiązkami koordynatora ds. bhp powoduje, że funkcja ta często może być sprowadzana do roli formalnej, a plan BIOZ traktowany jest jako dokument wymagany jedynie w procesie administracyjnym. W konsekwencji bezpieczeństwo na budowie nie zawsze zyskuje należyłą rangę, co prowadzi do wypadków.

Analiza obowiązujących w Polsce innych regulacji prawnych prowadzi do wniosku, że odpowiedzialność za bezpieczeństwo i higienę pracy na budowie nie jest jednoznacznie przypisana jednej osobie. Wiele aktów prawnych wskazuje na różne podmioty, które mają w swoim zakresie obowiązki związane z bezpieczeństwem na terenie budowy.

Rys. 2. Kompetencje koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia

I tak na przykład zgodnie z rozporządzeniem [12] w przedsiębiorstwie, w uzasadnionych przypadkach, powinna zostać powołana służba bhp. Jest to zespół specjalistów zajmujących się nadzorowaniem warunków pracy i dbaniem o bezpieczeństwo pracowników. Może to być osobny dział, pojedynczy pracownik wyznaczony przez pracodawcę lub w niektórych przypadkach, przy małej liczbie zatrudnionych, sam pracodawca (jeśli spełnia odpowiednie wymagania). Do zadań służby bhp należy m.in. kontrola warunków pracy, informowanie pracodawcy o zagrożeniach, sporządzanie analiz oraz prawo wstrzymania pracy maszyn czy procesów w razie zagrożenia życia. Rozporządzenie dokładnie precyzuje kwalifikacje pracowników służby bhp, co oznacza, że powinni mieć oni realny wpływ na bezpieczeństwo, również na terenie budowy.

Z kolei rozporządzenie [13] w § 5 wskazuje, że bezpośredni nadzór nad bezpieczeństwem i higieną pracy na stanowiskach pracy sprawują odpowiednio kierownik robót oraz mistrz budowlany. W praktyce oznacza to, że są oni odpowiedzialni za codzienne egzekwowanie przestrzegania zasad bhp przez pracowników.

Ustawa – Prawo budowlane [9] w art. 30 ust. 1b przewiduje możliwość, że w przypadku nieustanowienia kierownika budowy inwestor przejmuje na siebie odpowiedzialność za kierowanie budową, a w konsekwencji – również za kwestie związane z bezpieczeństwem. To rozwiązanie pokazuje, że przepisy dopuszczają przeniesienie odpowiedzialności na podmiot finansujący inwestycję, co dodatkowo komplikuje jednoznaczność systemu.

Jak wynika z przeprowadzonej analizy, w polskim systemie prawnym różne przepisy wskazują na różne osoby, co prowadzi do rozproszenia odpowiedzialności [14].

KWALIFIKACJE I KOMPETENCJE KOORDYNATORA DO SPRAW BEZPIECZEŃSTWA I OCHRONY ZDROWIA

Codzienna praca koordynatora do spraw bezpieczeństwa i ochrony zdrowia wymaga nie tylko znajomości przepisów, ale także umiejętności szybkiego reagowania na sytuacje kryzysowe. Na budowie często spotykamy się z bagatelizowaniem zasad bezpieczeństwa, które nierzadko prowadzi do tragedii [15]. Koordynator musi posiadać silny autorytet, aby takie sytuacje

eliminować, a jednocześnie być partnerem dla kierownika budowy, inżynierów i pracowników.

Obowiązujące przepisy nie definiują wymaganych kwalifikacji koordynatora do spraw bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie przygotowania inwestycji oraz jej realizacji w budownictwie, ale zdaniem autora powinien on posiadać m.in.:

- wiedzę z zakresu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na bardzo wysokim poziomie (wysokie kompetencje zawodowe, kompetencje twarde), m.in. na temat tego, na czym polegają prace budowlane oraz jak je bezpiecznie wykonywać;
- uprawnienia podobne jak w przypadku służby bhp, ale bez konieczności posiadania uprawnień budowlanych, które zezwalają na pełnienie samodzielnej funkcji technicznej w budownictwie;
- autorytet – koordynator w ramach swoich praw powinien móc wstrzymać prace,

wia na etapie przygotowania inwestycji i realizacji inwestycji;

- wprowadzeniu wymogu posiadania przez koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie przygotowania oraz realizacji inwestycji wykształcenia kierunkowego w zakresie budownictwa (bez konieczności posiadania uprawnień do pełnienia samodzielnych funkcji technicznych w budownictwie), uzupełnionego o kwalifikacje w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracujących osób (np. studia podyplomowe z bhp).

Zaproponowane zmiany pozwoliłyby na realne podniesienie poziomu bezpieczeństwa pracy w budownictwie i zmniejszenie liczby wypadków. W praktyce wprowadzenie wyodrębnionej funkcji koordynatora mogłoby przyczynić się do poprawy jakości planów bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz ich bieżącej aktualizacji, skuteczniejszego egzekwowania

W artykule przedstawiono rekomendacje, z których wynika, że rola koordynatora do spraw bezpieczeństwa i ochrony zdrowia powinna zostać jednoznacznie i precyzyjnie określona oraz wyodrębniona w Prawie budowlanym. ■

Literatura

- [1] Szóstak M., „Modelowanie rozwoju sytuacji wypadkowej w budownictwie” w *Inżynieria przedsięwzięć budowlanych budownictwa*, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, 2024, s. 204–227.
- [2] Drozd W., Klimczak W., „Analiza wypadków budowlanych jako zdarzeń niezamierzonych” w *Przegląd Budowlany*, nr 9–10, 2022, s. 84–89.
- [3] „Sprawozdanie z działalności Państwowej Inspekcji Pracy rok 2024” [dostęp 30.09.2025]. Dostępne w PIP: <https://www.pip.gov.pl/o-nas/sprawozdania/sprawozdanie-pip-za-2024>.
- [4] Obolewicz J., *Demoskopia bezpieczeństwa pracy i ochrony zdrowia przedsięwzięć budowlanych*. Białystok: Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, 2018.
- [5] Drozd W., „Charakterystyka terenu budowy w aspekcie zagrożeń bezpieczeństwa pracy” w *Czasopismo inżynierii lądowej, środowiska i architektury/Journal of civil engineering, environment and architecture*, 2016, s. 165–172.
- [6] Szóstak M., Hoła B., „Modeling of the accidentality phenomenon in the construction industry” w *Applied Sciences*, vol. 9, no. 9, 2019, pp. 1–16.
- [7] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 ze zm.).
- [8] Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 277).
- [9] Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 418).
- [10] Dyrektywa Rady 92/57/EWG z dnia 24 czerwca 1992 r. w sprawie wdrożenia minimalnych wymagań bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na tymczasowych lub ruchomych budowach.
- [11] Obolewicz J., „Koordynacja bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w budowlanym procesie inwestycyjnym” w *Przegląd Budowlany*, nr 2, 2011, s. 60–63.
- [12] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 września 1997 r. w sprawie służby bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz.U. z 1997 r. nr 109 poz. 704 ze zm.).
- [13] Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 6 lutego 2003 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy podczas wykonywania robót budowlanych (Dz.U. z 2003 r. nr 47 poz. 401 ze zm.).
- [14] Obolewicz J., „Uregulowania prawne i praktyczne aspekty bezpieczeństwa i higieny pracy na budowie” w *Acta Scientiarum Polonorum Architectura*, vol. 18, no. 2, 2019, pp. 61–68.
- [15] Subbiah A., Veerasimman A., Szóstak M., „A framework for systematic assessment of human error in construction sites – a sustainable approach” w *Civil Engineering and Architecture*, vol. 10, no. 50, 2022, pp. 1725–1737.

W przypadku nieustanowienia kierownika budowy inwestor przejmuje odpowiedzialność za kierowanie budową.

jeśli uzna, że coś zagraża zdrowiu pracowników, wyciągać konsekwencje, podobnie jak inni uczestnicy procesu budowlanego;

- kompetencje miękkie – koordynator musi rozumieć ludzi, potrafić rozmawiać z kierownikami i pracownikami fizycznymi.

Wybór osoby pełniącej tę funkcję nie może być przypadkowy. Koordynatorem powinien być specjalista, którego opinia będzie miała realny wpływ na proces budowlany. Dlatego wskazane jest wprowadzenie zmian legislacyjnych polegających na:

- rozdzieleniu funkcji koordynatora do spraw bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie przygotowania inwestycji oraz realizacji inwestycji od funkcji projektanta i kierownika budowy;
- wprowadzeniu do Prawa budowlanego nowego uczestnika procesu inwestycyjnego – koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, przy równoczesnej możliwości łączenia funkcji koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdro-

przestrzegania zasad bhp, zwiększenia świadomości pracowników dotyczących zagrożeń i sposobów ich eliminacji. Koordynator do spraw bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, jako niezależny uczestnik procesu, stałby się faktycznym gwarantem bezpieczeństwa na budowie.

PODSUMOWANIE

Budownictwo pozostaje jedną z najbardziej wypadkogennych i ryzykownych branż w Polsce. Wypadki przy pracy nadal są codziennością, której nie można akceptować. Skuteczne im zapobieganie wymaga nie tylko znajomości prawa, ale przede wszystkim sprawnego systemu koordynacji działań. Funkcja koordynatora ds. bezpieczeństwa i ochrony zdrowia na etapie przygotowania inwestycji oraz jej realizacji powinna być wyraźnie umocowana w przepisach i pełniona przez kompetentne osoby posiadające zarówno wiedzę techniczną, jak i zdolności interdyscyplinarne.